

کاریگه ریا شیوازی گهنگه شهیی (پروین اعتصامی) لسه شعرین (مهلاخه لیل مشهختی)

— فه کۆلینه کا به راورد کارییه —

(PP 297 - 316)

د. کامران ابراهیم خهلیل kameran Ibrahim khelil

پشکا زمانی کوردی، فاکولتیا زانستین مروفاهیتهی، زانکویا زاخو، هه ریمما کوردستانا- عراق (kameran.khelil@uoz.edu.krd)

بلاوکردنه وه : 2020/10/29

DOI: <https://doi.org/10.31972/jzckpl19.18>

پۆخته:

پهروین اعتصامی ئیکه ژ شاعرین ئافرهت، کو رۆلهکی سهرهکی د نوکرنه شعرا فارسیا دهستیکا سه دئ بیستیدا هه بوویه. هه چهنده کو ژین فئ شاعرین گه له ک کورتبویه لئ شیا به کۆمه کا تهکنیک و شیوازی نئی پیشکیشی شعرا فارسی بکهت و به رهه مین خو ببه ته ریزا به رهه مین نه مین شعرا فارسی. دیاره کو ئیک ژ خالین بهیژین شعرا (پهروین اعتصامی) پشتبه ستنا ویه ب بکارهینانا شیوازی گهنگه شهیی (مناظره) ب تایهت د نهوان شعر و چیرۆکه شعرا دئا کو لسه قالب (مهسنهوی) یان (قطعه) یان هاتینه فه هاندن. هه چهنده کو نهف شیوازه بهری (پهروین) د شعرا کلاسیکیا فارسیا هاتیه بکارهینان، لئ (اعتصامی) شیا به د شعرین خو دا فی شیوازی بگه هینیه کویپتکن. (مهلاخه لیل مشهختی) ژ وهکو شاعره کئ نوین کورد، دهمن پشتی نه کسا سالا 1975 ز ئاواره ی وهلاتئ ئیرانئ دبیت، ئاشنا ی نه ده بیاتا فارسی دبیت و دکه فیه ژیر کاریگه ریا هنده ک شاعرین فارسی، دیاره ئیک ژ فان شاعران (پروین اعتصامی) ه. (مشهختی) ب ئاویین جودا جودا مفا ژ شعر و چیرۆکه شعرین (اعتصامی) وه رگرتیه، هه ر ژ وه رگیرانا چیرۆکین کو شیوازی گهنگه شهیی ئیدا زاله، هه تا فه هاندنا هنده ک شعرا لسه بناغه ی شیوازی گهنگه شهیی. نهف فه کۆلینه سه رهتا ب کورتی باسئ پیشینه یا بکارهینانا شیوازی گهنگه شهیی د شعرا کلاسیکیا رۆژه لاتا ئیسلامی و ب تایهت شعرا فارسی دکهت، پاشی چهوانیا گرنیدانا (اعتصامی) ب شیوازی گهنگه شهیی و وه رارا فی شیوازی د شعرین ویدا دهته دیارکرن، ل داوین ژ ب نمونه فه رۆناهین دئخیهت سه ر کاریگه ریا شیوازی گهنگه شهیی (اعتصامی) لسه شعرین (مشهختی)؛ هه ر ژ وه رگیرانئ بگه هه تا هه رسکرنا فی شیوازی و بکارهینانا وئ ب رهنگه کئ نازه. نهف فه کۆلینه لسه بناغه ی فئ گریمانه ی هاتیه ئافاکرن کو گه له ک ژ شعرین (مشهختی) به رهه مئ پیکاریگه ربوونا وی ب شیوازی گهنگه شهیی (اعتصامی) یه لئ هه مئ لسه بناغه ی لاسایکرن و کۆپیکرنه کا ده قاوده ق به رجسته نه بوویه.

په یقین سه رهکی: شیوازی گهنگه شهیی، کاریگه ری، اعتصامی، مشهختی

1- پێشهکی:

(پروین اعتصامی) ئیکه ژ شاعرین ناقدارین نه ده بیاتا نویا فارسی، نهف شاعیرا ژن شیا به ب ریکا پیشکیشکرنا هنده ک شیوازی و هونه رین جیاواز و نوین شعری سه رجا خوانده فائین شعری بو خو راکیشیت، دیاره ئیک ژ فان شیوازی یان هونه ران گهنگه شه یانکو (مناظره) یه. (اعتصامی) دهسته کئ بالا د بکارهینانا فی شیوازی هه بوویه و د فی بواریدا شعرا فارسی گه هاندیه کویپتکا خو. (مهلاخه لیل مشهختی) ژ وهکو شاعره کئ کورد، ئیک ژ خوانده فان و چه ژیکه رین

شعرین (اعتصامی) و ب تایهت شعرین گهنگه شهیی وئ بوویه. (مشهختی) كهفتیه ژیر کاریگه ریا شیوازی گهنگه شهیی (اعتصامی) و ب ئاویین جوراوجور مفا ژئ وه رگرتیه. کاریگه ریا شیوازی گهنگه شهیی (اعتصامی) لسه ر (مشهختی) ب تنی وه رگرتیا و وه رگرتا وه كخویا گهنگه شهییان بخوقه ناگرت به لكو ژ فن چهندی دهرباز دبیت و به رهف گۆهرپین و هه رسكرن و توانه وهیی ژئ دچیت. جوراوجوریا سه ره ده ریا (مشهختی) لگه ل شعرین گهنگه شهیی (اعتصامی) و داهینانا وی د فی بواریدا بوویه هیقینن نفیسینا فن فهكۆلینن چونكه مه باوه ری ب فن چهندی ههیه كو پیکاریگه ربوون و کارلیکه ژ قوناغا لاسایکرنه کا راسته وخو دهرباز ببیت و بگه هیه قوناغا هه رسكرن و هه لیا نا به ره م کارلیگه ر د ناخی به ره م پیکاریگه ردا.

نافونیشانی فهكۆلینن: (کاریگه ریا شیوازی گهنگه شهیی (پروین اعتصامی) لسه ر شیعرین (مهلاخه لیل مشهختی) به، ئەف فهكۆلینه هه ولدانه كه بو به رجسته کرنا ره هه ند و ده رها فی ژین کاریگه ریا شیوازی گهنگه شهیی (پروین اعتصامی) لسه ر شعرین (مهلاخه لیل مشهختی).

ریبازا فهكۆلینن: د فن فهكۆلینیدا پشتبه ستن لسه ر ریبازا (به راورد کرن) هاتییه کرن، شعرین گهنگه شهیی (مشهختی) لگه ل بین (اعتصامی) هاتییه به راورد کرن و لیکچوون و جیاوازی و ان هاتییه باسکرن.

گریمانه یا فهكۆلینن: ئەف فهكۆلینه لسه ر فن گریمانه ی هاتییه نفیسین كو (مشهختی) كهفتیه ژیر کاریگه ریا شیوازی گهنگه شهیی (اعتصامی) ل ه ئەف کاریگه ریه ژ قوناغا لاسایکرن دهرباز بوویه.

پرسیارین فهكۆلینن:

1- ئایا مشهختی كهفتیه ژیر کاریگه ریا شیوازی گهنگه شهیی شعرین (اعتصامی)؟

2- مشهختی چه وا شعرین گهنگه شهیی (اعتصامی) وه رگرتیا به زمان کوردی؟

3- ئایا (مشهختی) ژبلی وه رگرتیا و وه رگرتا وه كخویا شعرین گهنگه شهیی (اعتصامی)، ب ره تکر و گۆهرینا فان شعران ژئ رابووویه؟

4- ئایا مشهختی شیا به ل ژیر کاریگه ریا شعرین (اعتصامی)، شعرین گهنگه شهیی جیاواز و تایهت ب خو ژئ بنفیسیت؟

ئامانجا فهكۆلینن: ئامانجا فن فهكۆلینن ئەفهیه كو ب ریکا به راورد کرنا شعرین گهنگه شهیی (اعتصامی) و (مشهختی) هه بوونا کاریگه ریا لایهنن ئیک لسه ر لایهنن دووین به لمینیت و پاشی دویشچوونا چه وانیا هه لسه وتا (مشهختی) لگه ل فن کاریگه ریه بکه ت.

په یکه ری فهكۆلینن: ئەف فهكۆلینه ژ دوو به ندان پیکهاتییه، به ندئ ئیک ل ژیر نا فن (سه ره لدان و وه رارا گهنگه شهیی د شعرا فارسیدا) دویشچوونا چه وانیا دیار بوون وه رارا گهنگه شهیی د شعرا فارسی و پیکه هشتا وئ لده ف (اعتصامی) دکه ت. هه ر لژیر نافیونیشانی فن به ندی، باس ل چه مک گهنگه شهیی ئەده بی و پیشینه یا وئ د ئەده بیاتا جیهانی و پاشان فارسیدا هاتییه کرن، ل داوین ژئ ئامازه ب وه رارا وئ د شعرا نوویا فارسی و ب تایهت شعرین (اعتصامی) هاتییه دان. به ندا دووین ژ فهكۆلینن تایه ته ب به رجسته کرنا کاریگه ریا شعرین گهنگه شهیی (اعتصامی) لسه ر (مشهختی)، ئەف به ندئ ژئ هه ده ک ته وه ران

ب خوڤه دگریت؛ د تهوهری ئیکن دا وهرگێران و وهرگرتنا وهکخویا گهنگهشهیان و د تهوهری دووی رهتکر و گوهرینا وان هاتییه باسکر. تهوهری سێیه و چوارێ ژ دویچوونا فێ چهنده دکن کو چهوا شعرین (اعتصامی) بووینه هێقینی فهاندنا شعرین گهنگهشهیان سهر به خو و جیاواز لدهف مشهختی.

2- سه رهلدان و وه رارا گهنگهشی د شعرا فارسیدا:

گهنگهشه یانکو (مناظره) رولهکی بهرچاڤ د نهدهیایا فارسیدا ههیه، لئ نهف چهنده ب تاواپهکی نهژگاف پهیدا نهبوویه، به لکو رهه و ریشالین وئ بو نهدهیایا بهری هزاران سالان دزفریت، لهوما فرهه ل بهراهی و بهری باس ل کوپیتکا بکارهینانا گهنگهشهیان د شعرین (پروین اعتصامی) دا بکهین، ب کورتی تیشکی بیخینه سهر هه بوونا گهنگهشی د نهدهیایا قوناغ و سهردهمیان بهری (اعتصامی) ئ.

2-1- چه مکن گهنگهشی (مناظره):

گهنگهشه (گهنگهشه) شیواز یانکو هونه ره که کو د شعرا روژهلات و ب تایهت شعرا کلاسیکی و نوپیا فارسیدا هاتییه بکارهینان، نهف شیوازه ههتا وی رادهی وه رار ب خوڤه دیتییه و بوویه جهه گرنگیپیدانی کو گه لهک جارن تهفایا شعرێ بو گهنگهشی هاتییه تهرخانکر. گهنگهشه یانکو مونازه ره (ئه و شعره کو تیدا شاعر خو دادنیته جهه دوو یان چهنده که سایه تیان و ل جهه وان دئاخفیت. سالوخته تین ههر ئیک ژ وان ب زمان وان ب خو دهیته گوتن، ل داوین ئیک ژوان سه رکه فتنی لسه ر یخ تومار دکهت. نهف لایه نه یان مروڤن یان گیانه وهر و تشیتن بیجان و جارنا چه مکن نه بستراکینه (وه کو عقل و سامان و ... هتد) کو مینا مروڤان دکه فنه هه قبهری ههف. هندهک جارن ههر ئیک ژ فان لایه نان نوپنه راتییا بوچوون یان هه لوپسته کی دکن، ههر ژ بهر هندئ هندهک جارن گهنگهشه ب جوړه نموونه هینان (تمییل) یان خواستن (استعاره) هاتییه هژمارتن. (میرصادقی، میمنت. 1379، ص 254) یانکو ب کورتی گهنگهشه (گوتنه که کو ب کیمی دوو لایه ن تیدا به شدارن، دانوستاندن لسه ر بابه ته کی یان کومه کا بابه تین ئایینی یان نه ده بی یان فه لسه فی دکن، ههر ئیک ژ وان بیانو و به لگه یین خو پین عه قلی بو پشته فانیکرن و سه رخستنا بوچوونا خو دهینیت). (حمزه، حسین عبد حسین. 2010، ص 122) نفیسه ر ژی د فێ مملانه ییدا جارنا خو دادنیته جهه فی لایه نی و جارنا جهی لایه نی دی. بکارهینانا فی شیوازی دبیته نه گهر کو گوتارا نفیسه ری زیندی و لڤوک بیت. نهف شیوازه دبیته نه گهر کو خوانده فان بهیته تازراندن و پیلین بهیز بکه فنه د هزرا ویدا، نهف فاکته ره وه ل خوانده فانی دکن کو دویچوونا مملانه بکهت، داکو بزانیته کیژک لایه ن دئ سه رکه فتنی بده سته هینیت. (سمیعی، احمد. 1382، ص 118)

د هندهک فه کولیناندا جوړه ئیکه لیهک دناڤه را گهنگهشه (debate) و گفتگو (dialogue) دهیته دین، نهف فه کوله ره د فێ باوه ریدانه کو گهنگهشه زارافه که کو نه م دشین ل جهه وی گهنگهشی یان گفتگو بکارهینان. (تفضلی، احمد. 1378، ص 256-258) دیاره ژبلی فێ چهنده جارن زارافێ پرسین و به رسفدان ژی ب هه فواتایا گهنگهشی هاتییه زانین (ژاکری، احمد و صمامی، مریم. 1390، ص 93)، لئ نهو خالا کو گهنگهشی ژ گفتگو و پرسیار و به رسفنی جودا دکهت نه فهیه کو ((ههر دوو لایه ن د گهنگهشییدا دژی هه فن...)) (سمیعی، احمد. 1382، ص 118) و ((... ل داوین ئیک ژ وان سه رکه فتنی لسه ر یخ دی بده سته دهینیت)) (داد، سیمما. 1383، ص 45)، نهف ساخله ته د گفتگو، پرسین و به رسفدان ناهیتته دین، ب ده ربینه کا دی بناغه ی گهنگهشی جه ده له و

بریتی نینه ژ گفتگویه کا ساده، هه ر لسه ر فی بناغهی فه کۆله ر هک سه باره ت ب جیاوازییا (گهنگه شه) و دانوستاندنه کا ئاساییدا دیتزیت: ((د گهنگه شیدا هه ر دوو لایه ن هه ز دکه ن باخفن، لئ د دانوستاندنیدا هه ر لایه نه ک هه ز دکه ت گوه داریا لایه نئ دی بکه ت)، (بشردوست، مجتبی. 1379، 294) که واته ئه م دشیین بیژین مه رجه (گهنگه شه دنابهره ر دوو هه فپکاندا بیت کو ئه دگار و تابه تمه ندین وان جیاواز بن، ب رهنگه ک وه سا کو به راوردکرن بیته ئه گه رئ خویابوونا ئه دگارین وان، وه کو پاییز و بهار، هاقین و زفستان. هه ر وه سا پندقییه هه ر لایه نه ک به لگه یان ژبو سه رکه فتنا خو بییت و ل هه مان ده مده هه ول بده ت ب ریکا به لگه یان بانگه شه و داخویانین هه فه ره رئ خو ره تدبکه ت، واته په لپه یه خۆ بلند بکه ت و په لپه یه هه مبه ری خو لاواز بکه ت ب رهنگه ک وه سا کو گوه دار لایه نگریا وی بکه ت). (الهاشمی، احمد. 1366، 188)

نهۆ دشیین بیژین هه ر دیالوگ و دانوستاندنه ک ب گهنگه شه یانکو (مناظره) ناهیتته هژمارتن، به لکو ئه و گفتگو و پرسین و به رسفدان و دانوستاندنه دچنه چوارچوئ گهنگه شیدا کو مملانه هه فه دژئ دنابهره ر دوو لایه ناند هه بیت، واته هه ر لایه نه ک هه ول بده ت ب ریکا به لگه هینانج بوچوونا خو سه لمینیت و خالین لاوازییا بوچوون یان بانگه شه یین لایه ن به رامبه ری خو بده ته خویاکرن.

سه باره ت ب جه ن گهنگه شئ دنا ف جورین ئه ده ییدا بیروبوچووین جیاواز هه نه، هنده ک د فئ باوریتدانه کو گهنگه شه ژلایین پیکهاته یفه لقه که ژ ئه ده ییاتا هه ماسی (شمیسا، سیروس. 1386، ص 23)، یانکو ئیپکی، لئ لگه ل هندئ ژئ ئه م نه شیین ژ لایین نافه رۆکپه ئه وه ئ ژ شعرا فیرکرن و ژ لایین رۆخساری ژ شعرا درامایی و شانویی جودا بکه یین. (محمدی بدر، نرگس و مه دی زاده، هاشم. 1395، ص 180) ئه ف شیوازه د شعریین داستانیین قاره مانیدا و ته نانه ت شعرا لیریکیدا ژئ دیار دبیت (هه مان ژیدهر، 94-97)، که واته ئه م دشیین بیژین د گه له ک ژانریین ئه ده بی و جورین شعرییدا پشتبه ستن لسه ر شیوازی گهنگه شه یه ده یته کرن.

د بواری شعرییدا ژئ چ قالین دیارکری بو شیوازی گهنگه شه یه نه هاتینه ته رخانکرن، بو نموونه د ئه ده یه فارسیدا ((هه ر ژ سه ده یه پینج کۆچی ژبلی قه سیده یه، قالین غه زه ل و قیتعه و مه سه نه وی و دووبه یی ژئ ژبو گهنگه شه یه هاتینه بکاره یینان)). (هه مان ژیدهر، ص 181)

2-2- پیشینه گهنگه شئ د ئه ده ییاتا جیهانیدا:

ده ستیشانکرنا سه ره تاییین دیاربوونا شیوازی گهنگه شئ د ئه ده ییاتا جیهانیدا کاره ک ئاسان نینه، چونکه نمونه یین بکاره یینانا فی شیوازی د که فترین ده قین ئه ده ییاتا جیهانیدا ده یته دین، ئه ف شیوازه ب ئاوازیین جودا جودا ته فلی فه لسه فه و ئه ده ییات و لۆژیک بوویه و مینا چه که کی بو سه لماندنا بیروباوه رین جیاواز یان گه هاندنا په یامین ره وشتی و ئایینی و جفاکی هاتیه بکاره یینان.

سه باره ت ب ئه ده ییاتا رۆژئا فایین، شیوازی گهنگه شئ د که فترین ده قین ئه ده بی و فه لسه فیدا ده یته دین، سه ره تایا وی (بو هه ر دوو به ره مه یین (ئهریستۆفانیس) ئ یونانی، واته (بوقه کان) و (هه ور) دزقریت؛ ی ئیک گهنگه شه یه که دنابهره ر دوو شاعران و یین دوویین گهنگه شه که دنابهره ر هه ر دوو چه مکین (حه ق) و (نه حه ق) ییدا. نمونه یین گهنگه شه یه د به ره مه یین (فیرجیل) ئ رۆمانیدا ژئ ده یته دین، لئ سه ره رای فئ چه ندئ کوپیتکا بکاره یینانا وی بو سه ده یین دوازه و سیزده یین زایینی فه دگه ریت) (هه مان ژیدهر، ص 179-180) ل سه ده یین نافه راسه ت ژئ گهنگه شه (debate) جوژه هونه ره ک ئه ده بی بوویه کو ژ بو بابه تین جوراوجور وه کو بابه تین ئایینی، سیاسی، خو شه ویستی، هاتیه بکاره یینان. (وهبه، مجدی و المهندس، کامل. 1979، ص 214).

شێوازێ گهنگه شهین، د ئه ده بیاتا رۆژه لاتا نافیندا گه له ك كه قنه، د ئه ده بیاتا ئیرانیا كه فندا گرنگی پێ هاتییه دان، ته نانه ت نموونه یین ئه قن چه ندئ ب زمان پهلوی و ژ سهرده م ئه شكانیان گه هشتیه مه. (پرویز ادکیایی) وهكو فهكۆله رهك ئه ده بیاتا فارسیا كه قن د قن باوه ریندابه كو ئه ق شێوازه پتر د ئه ده بیاتا رۆژتافا ئیرانیدا باو بوویه، ئه و ئامازه یین دده ت قن یه ك ئه كو نموونه یین قی شێوازی د ئه ده بیاتا سومه ری و پاشی د ئه ده بیاتا بابلی و ئه كه دی و ئاشوریاندا ژێ هه بوویه، یانكو ب كورتی به ری ئیسلامه تی گهنگه شه د ئه ده بیاتا رۆژه لاتیدا هه بوویه، لئ د ئه ده بیاتا پشتی سه ره لانا ئیسلامه تییدا (جاحظ) ل سه دئ سێیه كۆچی د ئه ده بیاتا عه ره بییدا و (اسدی طوسی) ل سه دئ پینج كۆچی د ئه ده بیاتا فارسیدا ئه ق شێوازه بكارهیناينه. (ادکیایی، پرویز. 1386، ص 1).

(محمد غنیمی هلال) ره ه و ریشالین بكارهینانا گهنگه شه د ئه ده بیاتا رۆژه لاتا ئیسلامیدا بۆ کاریگه ریا گهنگه شه یین فه یله سو فین یونانی ب تاییه ت ئه فلاتون و ئه ره ستوی و ئه ده بیاتا په هله ویا به ری هاتنا ئیسلامه تی فه دگه رپنیت، دياره هه ر لژیر کاریگه ریا ئان به ره مان په رتو کین گهنگه شه یین مینا (المحاسن) د ئه ده بیاتا رۆژه لاتا ئیسلامیدا خویا بوویه، ئه ق جوړه به ره مه له سه ر بناغه یین پرسیار و به رسقین گهنگه شه یی هاتینه ریکهستن. ل سهرده م ئه مه ویان ژێ گه له ك گهنگه شه له سه ر شێوازی گارنده یان ده یینه دیتن. ئه ق جوړه گهنگه شه یه د په رتو كا (نقد النثر) یا (قدامة بن جعفر) ب به شه ك ژ (فن الخطابة) یانكو هونه ر ئه گوتاری بیژی هاتییه زانین، وهكو دياره ئه ق پۆلینكرنه ژێ ل ژیر کاریگه ریا په رتو كا هونه ر ئه گوتاری بیژی ئه ره ستوی بوویه. (هلال، محمد غنیمی. 1373، ص 345)

3-2 - گهنگه شه د شعرا فارسیدا:

وهكو هاته باس كرن سه ره رای باو بوونا شێوازی گهنگه شه د ئه ده بیاتا فارسیا به ری هاتنا ئیسلامه تی، لئ د ئه ده بیاتا فارسیا پشتی به لاقبوونا ئیسلامه تی، (اسدی طوسی) ئیكه مین شاعر ئه ده بیاتا فارسی بوویه كو ل سه دئ پینج كۆچی ئه ق شێوازه د شعرا فارسیدا بكارهیناينه. (پشتی (اسدی طوسی) گه له ك نفیسه رین فارس په نا بۆ بكارهینانا شێوازی گهنگه شه (مناظره) برینه، فئجا چ ب ریکا شعری یان په خشان بیت. هه ر دوو لایه ن یان هه قپکین ئان گهنگه شه یان ژێ بۆنه وه ر و تشیتن جوړاوجوړن، بۆ نموونه (ئهر د و ئه سمان، قه له م و شیر، عه قل و عه شق، بهار و پاییز،...هتد. د ئان گهنگه شه یاندا هه ر لایه نه ك هه ولده ت باشی و چاکیین خۆ به رجسته بکه ت و قن چه ندئ سه لمینیت كو ژ لایه ن به رامبه ری خۆ چیتره. د ئان گهنگه شه یاندا ژێ گه له ك جارن پشته ستن له سه ر ئایه تین قورتان یان فه رمووده یان یان ئاخفتین مه زنان و گووتین شاعران هاتییه كرن...) (پورجوادی، نصرالله. 1383، ص 18)

ئه گه ر ئه م ته ماشه ی میژوو یا شعرا کلاسیکیا فارسی بکه یین؛ دئ بینین ئه ق شێوازه ب درژیا میژوو یا ئه ده ب فارسی واته د شعرا شاعرین سه بک خوراسانی و عه راقی و هندی و دوره بازگشت و سه رده م مه شروتن و ته نانه ت شعرا نو یا فارسیدا رۆلن خۆ هه بوویه، (هه مان ژیدهر، ص 94) لئ دياره ئه ق چه نده ب رژه یین جیاواز بوویه، واته ده م سه بک خوراسانی گه هشتیه کوپیتکا خۆ ئه ق شێوازه ب ئاویین جوړاوجوړ هاتییه بکارهینان. د ئه ده بیاتا سه بک عه راقیدا ژێ ژبلی شعری لیریکی د به ره مه یین داستانیدا ژێ پشته ستن له سه ر هاتییه كرن، د سه بک هنیدا تا راده یه ك به ره ق لاوازیفه چوو به هه تا وی راده ی كو نمونه یین بکارهینانا شێوازی گهنگه شه د شعرا پشه نگیین قی سه بکیدا گه له ك ده گمه نن، لئ ل سه رده م مه شروته تی پتر ژ قوناغین به ری بوویه جه ن گرنگییدان، ب تاییه ت د شعری (ملك شعراء بهار) و (پروین اعتصامی) دا، كه واته ئه م دشین قی سه رده م ب سه رده م پینگه هشتنا هونه ر ئه گهنگه شه د شعرا فارسیدا نافکه یین، پترین و جوړاوجوړترین گهنگه شه یین شعرا فارسی د شعری (بهار) و (اعتصامی) دا ده یینه دیتن. (ذاکری، احمد و صمامی مریم، 1390، ص 94) دياره ئیک ژ گرنگترین ئه گه رین باو بوونا گهنگه شه د ئه ده بیاتا قی سه رده م بارودوخ سیاسی و جفاکین ئیران بوویه،

یانکو(گهنگه شه ل فی سهردهمی ب مه ره ما ده برینا روانگه هین سیاسی و رهوشتی و ره خه گرتن ژ لایح سیاسه تمه دار و چالاکفایتین جفاکی هاتییه بکارهینان). (خدایار، ابراهیم و الهامیان، مریم. 1390، ص36)

4-2 - گهنگه شه د شعرین (په روین اعتصامی) دا:

(پروین اعتصامی) ئیک ژ شاعرین سهردهمی مه شروتهت یانکو سهردهمی هشیارییه، ئەف شاعیرا ژن کهفتیه ژیر کاریگه ریا گۆرانکارین سهردهمی خو، لهوما (زمانی شعرا وئ لژیر کاریگه ریا هزرین سهردهمی روښنگه ریخ هاتییه ئاراسته کرن، گرنگترین تاییه تمه ندین فی زمانی روھنی و هه فسه نگییه، شاعر شیایه د فی زمانیدا ب ریکا مفا وه رگرتن ژ شیواز یان هونه ری گهنگه شی و تمپیل و هکو دوو ئامرازین کاریگه ر گه لهک لایه تین رهوشتی بین گرتن و شیره تین کاریگه ر پیشکیش بکهت...). (مشرف، مریم. 1390، ص150) رۆلێ گهنگه شه یه د شعرین (پروین اعتصامی) دا دگه هیته وی رادهی کو ئه م دشتین بیژین (اعتصامی) مه زترین گهنگه شه سازا ئه ده بیاتا هه فچه رخا فارسییه. د دیوانا ویدا بیژیکی (65) شعر لسه ر شیوازی گهنگه شی هاتییه فه هاندن. وئ داهیتان د هه لبارتا هه ر دوو لایه تین گهنگه شی ژ مروفان و گیانداران و بیجانان و گول و رووه کان و بابه تین ئه بستراکیدایه. ئه و شیایه بجیته د جیهانا هه ر دوو لایه نان و هه ست و سوژین وان به رجسته بکهت، شیایه ب ئاواپه کج هونه ری ل جهی وان باخقیته و شیرته و خالین پر مفا و سرنجراکیش پیشکیشی خوانده فنان بکهت)، (محمدی بدر، نرگس و مهدی زاده، هاشم. 1395، ص186) کهواته شاعرێ ب ریکا هه فبه رکرنا ره گه زین جوراوجور (بیجان، گیانه وه ر... هتد) د سه قایه کج مروفگه راییدا و ل پیناو به رجسته کرنا کیشه یه کا په یوه ست ب مروف و مروفایه تین مفا ژ گهنگه شه یه وه رگرتیه و ب فی ریک روانگه ها خو یا رهوشتی یان ره خه ئامیز پیشکیش کریه. (نوسر، مریم محمود. 1395، ص94) هه رچه نده کو شاعرین به ری (اعتصامی) ئی ژی ئەف شیوازه بکارهینانیه، ل به رفه ره ی و جوراوجوریا ئه و گهنگه شه یین (اعتصامی) ژ لایح ساده ی و رهوانی و به یزبوون و بنیات، و ده برینا تاییه ته؛ بوویه ئه گه ر کو گهنگه شه یین وئ ژ به ره مه یین شاعرین دین فارس نافدارتر و به رجسته تر بیت. ژ تاییه تمه ندین گهنگه شه یین پروین اعتصامی په نابرن بو بکارهینانا هونه ری مروفگه راییه یه کو ب ریکا وئ شاعر گهنگه شه یه دناقه را تشیتین ب جان و گیانه وه ران و ته نانه ت چه مکین ئه بستراکیدا سازدکه ت. نافه رۆک و ته وه ری سه ره کیه شاعرین گهنگه شه یین (اعتصامی) ئی شیره تکران و حکمه ت و به این رهوشتی و چه مکین جفاکی — ره خه یینه، ئه و ب ریکا فان گهنگه شه یان مه ره ما خو یا سه ره کی پیشکیش دکه ت. (مقیاسی، حسن و فراهانی، سمیرا. 1393، ص1547)

شیوازی پرانیا گهنگه شه یین (اعتصامی) ئی ب فی ئاواپه کو لایه نه ک دئ ئاخفتنا خو د چه ند دیراندا پیشکیش که ت و پاشی لایه ن دی دئ د چه ند دیرین دویفدا به رسفا وی ده ت وه کو شعرین (دز و قازی)، ده زی و ده رزی)، (سه رخۆش و هشیار... هتد). (محمدی بدر، نرگس و مهدی زاده، هاشم. 1395، ص186) ئیک ژ تاییه تمه ندین دین گهنگه شه یین (اعتصامی) ئی ئه فه یه کو پرانیا جارن گهنگه دناقه را چینا بنده ست و بالاده ست ده ستیدکه ت، لایه نه ک بنده ست و سه ملیکری و بیده سه ته لاته و لایه ن دی بالاده ست و دفن بلند و سه مکاره، د فی گهنگه شه ییدا لایه ن بنده ست ب ریکا به رسفدایتین زیره کانه و عه قلانی سه ره که فتن لسه ر لایه ن دوویح بده ستقه ده یینیت. پرانیا جارن شاعر ل داویا شعری هنده ک دیران لسه ر زمان لایه ن بنده ست و سه ملیکری پیشکیش دکه ت و ب ره نگه کج نه راسته وخو لایه نگریا خو بو فی لایه نی دده ته دیارکران. (نوسر، مریم محمود. 1395، ص94) سه باره ت ب وینه یین شعری ژی فه ره بیژین کو کوپیتکا داهینانا (اعتصامی) ئی د بکارهینانا خواستنا فه شارتیدایه کو ب (مروفگه رایه ی) و (زینده گه رایه ی) ژی ده یته نیاسین، ئه وئ د گهنگه شه یین خو دا مفا یه کج زور ژ فی جو ره وینه ی زورگرتیه، د شعرا فارسیدا (اعتصامی) د بکارهینان فی جو ره خواستنیدا خودان پله پایه کا بلنده. (طلوعی آذر، عبدالله و امجدی، محی الدین. 1398، ص93)

3- چه وانیا کاریگه ریا شیوازی گه نکه شهیی (اعتصامی) ئ لسهر (مهلاخه لیل مشه ختی):

دیاره هندهك شاعر و نفیسه رین فارس و بیانی ژی د بوارئ بكارهینانا شیوازی گه نکه شهیییدا كه فتنه ژیرکاریگه ریا داهیناتین (اعتصامی) ئ . ئیک ژ فان شاعران (مهلاخه لیل مشه ختی)یه كو پشتی ئاواره ی وهلاتئ ئیرانئ بووی و ئاشنایی لگه ل شعرا فارسی په یداکری؛ گه لهك ب شیوازی گه نکه شهیی (اعتصامی) ئ داخبا ر بوویه و هه ولدایه شیوازی گه نکه شهیی شعری (اعتصامی) بو شعرا كوردی فه گو هیزیت. دیاره ئه ف چه نده ژی ب ئاویین جوراوجور بوویه هه ر ژ لاساییکرن و وه رگێرانه بگره تاكو دگه هیته هه رسکرن و داهیتان و پێشکیشکرنا نموونه یین سه ربه خو.

3-1- وه رگێرانا گه نکه شهیان:

مشه ختی ب ئاویین جوراوجور مفا ژ چه ندين گه نکه شه یانکو گه نکه شه یین (اعتصامی) وه رگرتیه و چه ندين شعری گه نکه شه ئامیز ب زمانئ كوردی فه هاندینه، دیاره هندهك ژ فان شعری گه نکه شه یی دچنه چوارچووئ وه رگێرانا یانکو وه رگرتنا وه كخویا شعری گه نکه شه یین (اعتصامی). هه رچه نده ئه گه ر ئه م ته ماشه ی پرانیا کارین وه رگێراییین مشه ختی بکه ین دئ بینین كو چه زا وه رگێرانا ده قاوده ق لده ف وی نینه و پرانیا جاران هه ول دده ت هزر و په یاما ده ق ره سه ن وه رگێریت، لئ ئه گه ر ئه م ده ق وه رگێرایی فان گه نکه شه یان لگه ل یین (اعتصامی) ئ به راورد بکه ین جیاوازییه کا گرتنگ و بنه رته دناقه را واندا ناهیته دیتن.

ئیک ژ فان گه نکه شه یان گه نکه شه یا (سیر و پياز) په روینا اعتصامیه:

سیر يك روز طعنه زد به پياز	كه تو مسكين و چقدر بد بویی
گفت، از عیب خویش بی خبری	زان ره از خلق، عیب میجویی
گفتن از زشتروی دگران	نشود باعث نكوریی
تو گمان میکنی كه شاخ گلی	بصف سرو لاله میرویی
یا كه همبوی مشك تاتاری	یاز ازهار مینویی
خویشتن، بی سبب بزرگ مكن	تو هم از ساكنان این كویی
ره ما، گر كج است و ناهموار	تو خود، این ره چگونه میپویی
در خود، آن به كه نیکتر نگری	اول، آن به كه عیب خود گویی
ما زبونیم و شوخ جامه و پست	تو چرا شوخ تن نمیشویی... (اعتصامی، پروین. 1396، ص 264)

واته:

رۆژهك سیرێ تانهك ل پیفازێ دا و گۆتێ: تو چه ند خۆلبسه رى و بیهنا ته چه ند نهخۆشه. پیفازێ گۆتێ: دياره ته هاى ژ كیماسیێن خۆ نینه ژبه ر هندئ
 رهخنه یان ژ خه لکی دگری. باسکرنا کریتی و کیماسیێن خه لکی نایته ته گهرئ جوانبونا ته. تو وه سا هزر دکه ی گولی و ل ریزا کولیک و لاله یان شین دبی، یان
 بیهنا ته وه کو مسکیه و ژ گولین به هه شتییی. ب ههروه یی خۆ مه زن نه که و بزانه تو ژى وه کو منی. ته گهر نه و ریکا مه گرتیه به ر ریکه کا خوار و هه له یه؛ ته
 بۆچی ته ف ریکه هه لبراردیه؟ یا باش ته وه ل ده ستیێک باش ته ماشه ی خۆ بکه ی و کیماسیێن خۆ بزانی؛ پاشی باس خه لکی بکه ی. ته ر ئ ته م ب
 سه روبه رین و جلکین مه کنجرن و بکیرنه هاتینه، تو بۆچی جلکین جوان و ب سه روبه ر ناکه یه به رخۆ؟!

مشه ختی ل ژیر نافێ (سیر و پیفاز: ل گه ل په روینا ئیعتیصامی) ب فی رهنگی هه ولا وه رگیپانا گهنگه شا (سیر و پیفاز) (اعتصامی) ئ دایه

سیر و پیفاز (ل گه ل پروین اعتصامی)

سیری گوت پیفازێ ته فرۆ: وه ی چ بێنت گه ندیه	مه ژبه ر بینه گه نارت خۆشی و حاله ك نییه
هه ر نه بیته ن ناف جقاتان مه ردوم ئازاری نه که	گه ر کو ته م دهنگی ژى ناکه ین، ما ته ژى شه رمه ك نییه
خانما پیفاز فه گتیا گوتی: به حس خۆ بکه	تو ژ من سه د جاری به دتر، هه یچ گومان و شه ك نییه
کهنگی بوویه گول موحه مه د، کهنگی بوویه یاسه مین	یان قه ره نفل، یانی ئیرگه ر، تو به دی، ته سله ك نییه؟
ئیده گه ی به لگه گولی، فیتن فریشه ته بینه لات	ئیدگه ی تو زور جوانی ته ل دونیا که ك نییه
یان تو بشکوژی به هه شتی بۆ فریشتان تو هه ژى!	رهنگه بیژی شبتی بێنت، نافه و مسکه ك نییه
بج سه به ب به س خۆ په سنکه، ته دناسین دای و باب	تو ژى خه لک فی وه لاتى، ناف هه مان فه رقه ك نییه
ته وه جه ل ئیمه چاندن، هه ر ل وه ته ئاف فه خار	دوو ری نافنج من و ته ، ته ی نه زان که رخه ك نییه
سوحبه تا ته هه ر وه کی ته وه سوحبه تا کو ر ئ نه زان	گوته کو ره ی ماتو کو ره ی، یان ته ژى هه زه ك نییه

یان وه کی وی به روومازی، که فلوزانکی خۆ نه فیت خۆ په سند و خۆ خه شیم که ی، بۆ ته هه یچ سووده ك نییه... (مشه ختی، مه لaxe لیل، ده ستنوو س)

شعرا گهنگه شه ییا (اعتصامی) ئ ژ نه ه دیران پیک دهیت، لی وه رگیپانا مشه ختی ژ ده ه دیران پیکهاتیه. (مشه ختی) خۆ ب وه رگیپانا ده قاوده قا شعرا
 (اعتصامی) یفه گرتنه دایه، بۆ نموونه ته گه ر به ری خۆ بدهینه ده ستیپکا گهنگه شه یا (اعتصامی) دئ بینین کو (سیر) ب تن گازنده یان ژ پیفازێ دکه ت و
 رهخنه ی ژ بیهنا پیفازێ دگریت. دیالوگا (سیر) ب تن نیفه دیره ک ب خۆفه دگریت، ل مشه ختی وه سا ب فه ر زانیه کو ده لیفه کا پتر بده ته لایه ن ئیکه ر،
 له وما دیرا دووین ژى هه ر درژه پیدانا ئاخفتنا سیریه، یانکو دیرا دووین، واته (هه ر نه بیته ن ناف جقاتان مه ردوم ئازاری نه که گه ر کو

ئهم دهنگی ژێ ناکهین، ما ته ژێ شهرمهك نییه) د دهق فارسیدا نییه. هه ههسا (مشهختی) هه میسه ههول نه دایه هه مان وه سف و لیكچواندین
 (اعتصامی) ئ دووباره بکهت بۆ نموونه (اعتصامی) لسه زاری (پیفاز) ئ و د نه کامیا (سیر) دا دینژیت:

تو گمان میکنی که شاخ گلی بصف سرو لاله میروی

یا که همبوی مشک تاتاری یاز ازهار مینوی (اعتصامی، پروین، 1396، ص 264)

واته (تو وهسا هزر دکه ی کو گولی یان ل ریزا کاژ و کولیکاندا شین دبی، یان وهسا هزر دکه ی کو بیهنا ته وهکی مسک تاتارییه، یان تو ژ گولین
 به هه شتی!) (مشهختی) خو ب هه مان وینه یین (اعتصامی) یقه سنوردار ناکهت و هه هه مان په یاما (اعتصامی) ئ ب فی رهنگی پیشکیش دکهت:

تیدهگه ی به لگه گولی، قبتن فریشته بیته لات تیدگه ی تو زور جوانی ته ل دنیا کهک نییه

یان تو بشکوژی به هه شتی بۆ فریشتان تو هه ژێ! رهنگه بیژی شتی بیته، نافه و مسکهک نییه... (مشهختی، مه لاخلیل، ده ستنوو س)

راسته کو دهر برین و وینه یین مشهختی تیزیکی یین (اعتصامی) یته، ل ب وه رگیپانه کا ده قاودهق نا هیتته هژمارتن به لکو وهکو پراپا جارن (مشهختی) ب
 نازادی و سه ره به ستیه کا زیده ب وه رگیپانا شعری رادییت. زیده باری قن چه ندئ وه کهه فکرا دۆخ سیر و پیفاز ب په ندئ (کوره دینژیته کوره ی تو کوره ی)
 یان لیكچواندا تیگه هشتنا سیر ب (ئو به روومازین کهفلوژانکی خو نه قیت)، ژ زیده کرنا مشهختینه و شعرا (اعتصامی) یدا نا هیتنه دیتن.

سه رهاری ئو داهینانا کو (مشهختی) د وه رگیپا ئیدا دکهت، ل ب شیوه یه کت گشتی ئه ف کارئ وی دچیته چوارچوق و وه رگیپان یانکو وه رگرتا وه کخویا
 گهنگه شهیا (اعتصامی) ئ، یانکو وی ب تن هه ولدایه هه مان گهنگه شهیا (اعتصامی) ئ، ب هه مان په یام و نه نامان وه رگیپته سه ر زمان کوردی. د
 گهنگه شهیا (اعتصامی) ئ و دانهیا وه رگیپا یا (مشهختی) دا (سیر) لایه ن ئیکیه، ئو سه مکاره و ناره واین ل هه مبه ر (پیفاز) ئ دکهت. (پیفاز) لایه ن دووییه
 و ب ریکا ئاخفتن و به لگه یین خو یین به ره قل و لوژیکی سه رکه فتن لسه ر (سیر) ئ بده ستفه دهینیت. بابته و په یاما هه ر دوو گهنگه شهیا ن ژێ وهکی ئیک
 واته هه ر دوو داکوکی لسه ر هندئ دکه ن کو ده م مروف رهخن ژ که سه کی دگریت یان لومه یا وی دکهت پندقی هزرئ د کار و کریارین خو ژێ بکهت،
 چونکه چیدبیت ئو ژ که ساتین دی خرابتر بیت.

شعرا (دز و قازی: لگه ل په روینا ئیعتصامی) یا مشهختی ژێ تا راده یه کت زور دچیته چوارچوق و وه رگیپان و وه رگرتا وه کخویا شعری گهنگه شه یین (پروین
 اعتصامی) دا، ئه ف شعره ب فی ئاواپی ده ست پین دکهت:

ئه فرۆ یهک دز گرت و بر بۆ مه حکمه م داکو قازی وی سزادهت وئ ده م

قازی گوت کو ئه ف گونا هکاری چبوو دز ژێ گوت: ژ مه ردوم نازاری چبوو؟

قازی گوت: قیت سزاین وه رگری گوتی وهک قازیمه ئه ز بۆ ریگری... (مشهختی، مه لاخلیل، ده ستنوو س)

دیاره کو ئەف شعره، ههروهکو شاعری ب خو ژێ ئاماژه پیندای وهرگێرانا ئەوئ شعرا گهنگه شهییا ب نافودهنگا (اعتصامی) یه کو ب فی رهنگی دهست پین دکهت:

برد دزدی را سوی قاضی عسس خلق بسیاری روان از پیش و پس

گفت قاضی کاین خطاکاری چه بود دزد گفت از مردم آزاری چه سود

گفت بد کردار را بد کیفر است گفت، بد کار از منافق بهتر است (اعتصامی، پروین، 1396، ص 114)

واته:

پاسه فانی شهفی دزهک گرت و بره دهف دادوهری، کۆمهکا خه لکی ژێ دۆرئ وان گرتبوون و لگه ل وان دچوونه دادگه هئ. دادوهری گۆت: ئەرئ ئەفه چ هه له و ناوان بوو کو نه کری، دزی د بهرسفدا گۆت: ئەرئ مفایئ ئازاردانا خه لکی چیه؟ دادوهری گۆت: یئ خرابیی بکهت؛ دقئیت بهیته سزادان. دزی گۆت: مونا فئ ژ مروؤفئ کو کلرهکن خراب کریت خرابتره.

جارهکا دی (مشهختی) ب ته مامه تی خو ب دهقئ شعرا (اعتصامی) یفه گرینه دایه، بهری هه ر تشته کی شعرا (اعتصامی) ئ ژ (24) دیران پیک دهیت، ئەفه ل وی ده می کو شعرا (مشهختی) بتئ (19) دیرن. هندهک دیر و نیفه دیرین شعرا مشهختی، تا رادهیهکن زۆر وهرگێرانهکا دهقاو دهقن، بو نموونه دوو دیرین شعرا مشهختی ب فی ئاواینه:

(حه د) لسه ر ته و چاوا تو (حه د) م دهه ی! (حه د) هکه سه ر من، لسه ر ته سه د ژێ هه ی

رێگری گه ر ئەز دکه م، یارئ ره قیق بئ گومانه تو ژێ (قطاع الطريق)... (مشهختی، مه لaxe لیل، ده ستنوو س)

ئەف دوو دیره تا رادهیهکن زۆر هه ر وهرگێرانا وه کخویا فان دوو دیرانن:

حد بگردن داری و حد میزنی گر یکی باید زدن، صد میزنی

میزنم گر من ره خلق، ای رفیق در ره شرعی تو قطاع و الطريق... (اعتصامی، پروین، 1396، ص 275-276)

واته:

تو ب خو گونوهكارى و دڤیت بهییه جهلدهكرن، فئجا ته دڤیت جهلدهیان ل من بدهی. ئه گهر ئه ز رێگربیا خهلكى دكه م، تو ب ناڤخ شهرى ئانكو لژیر سیه را شهرى رێگربیا دكه ی.

ل به رامبهرى فان جوړه دیران هندهك دیرین دیتى شعری هه نه كو د و اتا پيدا جیاوازن، لڤ هه مان په یاما شعرا (اعتصامی) ئ پینكیش دكه ن:

كەردزی بهندكەن و دیندز فیتەفیت! مام حەرەس ئەز دیتەر و قازى نەدیت!!... (مشەختى، مەلاخەلیل، دەستەنوس)

دیاره ئەف دپره وه رگپرانا فئ دپرا شعرا (اعتصامی) ئیه:

دزد زر بستند و دزد دین رهید شحنة ما را دید و قاضی را ندید... (اعتصامی، پروین، 1396، ص 276)

واته:

دزئ زپر و پاره یان دیتن و گرتن لڤ دزئ دینی خو رزگارکر و ره فئ.

ل فیرئ هوژانقانی ل جهن (دزد زر) واته دزئ زپران كو پتر وه كو مه جازهكى بو پاره ی هاتیه بكارهینا، كه ردز یانكو دزئ كه رى بكارهینایه. سه ره رای ئه و كورنكرن و گوهرینین كو مشهختى كرىن، لڤ ب شیوه یه كئ گشتى ئه ف شعرا (مشهختى) زى دچيته چوارچوڤ وه رگپران و وه رگرتنا وه كخویا شعره كا گه نكه شهیا ((اعتصامی)) ئ، چونكه (مشهختى) چ گوهرین و ده ستكارین ریشه یی د گه نكه شا (اعتصامی) ئدا نه كرییه، د هه ر دوو شعرا ئدا لایه ن سته مكار و نه حق، دادوهر یانكو قازیه كو نوینه راتییا ده سته لاته كا گه نده ل دكه ت، (دز) زى لایه ن سته ملیكرییه كو د دادگه هیدا ب ریکا ئاخفتن و به لگه یین خو یین لوژیكى ره خه یئ ژ ده سته لاتن دگرت و ل داویئ سه ركه فتنئ لسه ر دادوهری بده سته دهینیت.

شعرا گه نكه شهیا (سلیمان و میرووله) مشهختى زى هه ر وه كو هه ر دوو شعرین به رى نهو زیده تر بریتیه ژ وه رگپرانا شعره كا (اعتصامی) ئ یانكو بریتیه ژ وه رگرتنا وه كخویا گه نكه شهیا شعرا (مورچه و حضرت سلیمان) ا (اعتصامی) ئ. شعرا (اعتصامی) ئ كو ژ (30) دیران پینكه دیت باس گه نكه شهیه كئ دناڤه را سلیمان پیغه مبه ر و میریه كئ دكه ت، لایه ن ئیكئ سلیمان پیغه مبه ره كو ده مئ وه ستیان و خه باتا میرین دینیت خو عاجز دكه ت و داخوازئ زئ دكه ت كو ده ستان ژ فئ كاری به رده ت و بهیتته ناڤ وه لاتئ سلیمانی و لسه ر سفرا وى یا ده وله مه ند و به رفه ره بژیت و بخوئ، لڤ میرى فئ پینشیا را سلیمانی كو هه فده مه لگه له تمبه لى و چافشورپ ره تده ت. ئه ف شعره ب فئ ره نگی ده ست پڤ دكه ت:

به راهی در، سلیمان دید موری که با پای ملخ میگرد زوری

وزان بار گران، هر دم خمیدی به زحمت، خویش را هر سو کشیدی

ز هر گردی، برون افتادی از راه ز هر بادی، پریدن چون پر کاه ... (اعتصامی، پروین، 1396، ص 290)

مشهختی هەر ل دویف شۆپا ((اعتصامی)) ئ چوووه و ب شیوازئ خو ی تاییهت هه مان گهنگه شه وهرگنپرایه سه ر زمان کوردی، ئەف شعره ژ (26) دێران
 پێکهاتییه و ب فی رهنگی دهست پێ دکهت:

ب ریفینگی سلیمان میرووهک دی دکشین رانی کولیهک هیدی هیدی

ب سه د زهحمهت ب هه ر لایهک دکشیت ل بن بارئ گران پشته وی تیشیت

گرێل دئ بیت ژ هه ر گرد و نه لانهک نه خو دگریت لهر با و کهشانهک... (مشهختی، مهلاخه لیل، دهستنوس)

ژبلی هندئ کو — وهکی نمونه یین بهرئ — مشهختی خو ب وهرگنپرا دهقاوده قا شعرئ و فهگوهاستنا هه مان وینه یان گرته دایه، هندهک گوهرینین دی زی
 ئەنجامدایه، وی د شعرا خو دا ب ئاشکرای رهگه ز و لایهتین گهنگه شه ی بهرجسته کریه، واته ب ریکا هندهک ئستیران سنورهک دناقبه را دیالوگا هه ر دوو
 لایه نان دانایه، هه ر وهسا بهری دهستپیکرنا دیالوگن نافی لایه نی نشییه:

به بیهۆده نهکشه بارئ سهنگین نه دۆرینه ب ئازار جانئ شیرین

میروو:

نه که بهحس چ شۆر با و شیلانی قه ناعهت زیترم ژ سفره و خوانی... (مشهختی، مهلاخه لیل، دهستنوس)

زیده باری فن چه ندئ د کۆپله به کا جودا دا ل ژیر نافی (په ند و شیرهت)، ئەنجام یانکو دهرفاقیزین رهوشتی و جفاکین فن گهنگه ش هاتییه پیشکیشکرن:

شیرهت و په ند:

وه ره ته مبه ل ژ میروو فیری کار به ژبو کاری هه میسه سه بردار به

نه چه ریکه ک کو پاین ته ببهستن نه که کارهک کو عاقل لئف بگهستن... (مشهختی، مهلاخه لیل، دهستنوس)

بهروفاژی (اعتصامی) ئ کو ئەف شعره ب ریکا دێرین ل په یه هه ف پیشکیشکریه، مشهختی شعر لسه ر چه ند کۆپله یان دابه شکریه و ب فی ئاوی رهگه ز و
 لایهتین گهنگه ش ژهه ف جودا کرینه، ل لگه ل هندئ زی ژ چوارچووق وهرگنپرا نا گهنگه شا شعریا (اعتصامی) ئ دهرنه که فتییه.

2-3- گونجاندن و گوهرینا گهنگه شهین (په روین اعتصامی):

ژبلی وه رگه پرا نا شعری گهنگه شهین (اعتصامی) ئ و وه رگرتنا وه کخویا گهنگه شهیان، جارنا (مشهختی) شیواز و نهجامین گهنگه شهین (اعتصامی) ئ ره تکریه و ب ئاوایه کن جیاواز شعره کا گهنگه شهیا نوی پشکیشکریه. ل قیرئ جهی لایه تین گهنگه شخ و حهق بوون و نه حهق بوونا وان و نهو لایه نئ کو سه رکه فتنئ بدهستفه دهینیت و نه نانهت نهجامین گهنگه شهین ئی جیاوازن. نه م دشین وه ک نموونه ئاماژه ی بدهینه شعرا گهنگه شهیا (گول و ئستری، لگه ل په روینا ئعتصامی) یا مشهختی، هه ر وه کو دیا ره شاعری ب خو ئاماژه دایه فن چه ندئ کو نه ف شعره لژیر کاریگه ریا شعره کا (په روین) ئ هاتییه نفیسین، دیا ره نه ف شعره ئی (نا اهل) ه. نه گه ر بهرئ خو بدهینه شعرا (اعتصامی) ئ دئ بینین کو گهنگه شه دنا فبه را گول و ئستری دایه. گول ل بیابانئ و دنا فبه را ئستری اندا شین بوویه، ئستری دهستپیکه را گهنگه شهیه:

تنگ کردی بی ضرورت جای ما	کز چه روئیدی به پیش پای ما
زشتی رویت، فضا را تیره کرد	سرخ رنگ تو، چشم خیره کرد
این چه نقش است، این چه تار است، این چه بود... (اعتصامی، پروین، 1396، ص 371)	خسته گشت از بوی جانکاهت وجود

واته:

بوچی تو ل بهر پین مه شین بووی و ته جهی مه تنگ کریه. رهنگی سوری ته چافین من دئیشینیت و کریتیا روین ته دنیای تاری دکهت، گیانئ من ژ بیهنا ته یا نه خوش ماندی بوویه، نه فه چ نه قش و چ ته فنه کن کریته.

ئستریه کو هیرش دبه ته سه ر گولئ و ههول ددهت ژ بهایئ وئ کیم کت، لئ گول د بهرسفا ئستری دایه کومه کا به لگه یان دهینیت و فن چه ندئ دسه لمینیت کو ئاریشه یا د فن چه ندیدا کو نهو ل جهی خو شین نه بوویه، ل جهه کی شین بوویه کو کهس قه درئ وئ نزانیت. (مشهختی) ئی ل دهستپیکا هوزانا خو هه مان ره گه زین گهنگه شهیا (اعتصامی) ئ بکار دهینیت:

ئستری زهرك ژبه ر وی ئیکجاری خه مگین ببوو	جارهك ل شوره زارهك، تايه كن گول شین ببوو
نزانم نهف به لایه، چرا دلن مه سوتی	ب چافئ خه شم و توره، ته ماشا کر و گوئی
ژبل بجمه کریتت، بین و هه ناسه ل مه گرت... (مشهختی، مه لاخلیل، دهستنوس)	بوچی ل قیره شین بووی بهر بیاقم ته گرت

هه رچه نده مشهختی ل دهستپیکا شعرا خو نفیسیه لگه ل (پروین اعتصامی) یئ و شعرا خو ئی لسه ر هه مان شیوازی شعرا وئ دهستپیکریه، لئ په یام و نهجام گهنگه شهیا مشهختی په یوهسته ب بارودوخ کوردستانئ و رهوشا ژیا نا شاعری ب خو. (مشهختی) کهفتیه ژیر گاریگه ریا نهو کاودانئ کو بهسه ر وهلاتئ ویدا هاتییه، نهو ئاواره ی وهلاتئ ئیرانئ بوویه وهلاتئ وی کهفتیه ژیر دهسته لاتا رژیما به عس و توشی چه وساندن و نه نفال و زولم و زورین بوویه، دهمئ نهوی نه ف شعرا (اعتصامی) ئ خواندی هه ست ب فن چه ندئ کریه کو مروفن ئاواره ئی ب تنئ ل وهلاتئ خو ب نخ و بهایه، دهمئ ژ وهلاتئ خو دردکه فیت و ئاواره دبیت ئیدی نهو ریز و سه نگا بهرئ بو وی نامینیت. ئیدی هه ر کهسه ک – ته نانهت مروفن ئاست نزم – دشین ترانا ب وی بکه م و بیژنه

وی ژ وهلاتی مه ده رکه فه، لهوما د شعرا مشهختیدا ب پیچه وانهیا گهنگه شهیا (اعتصامی) ئ، په یاما گهنگه شهی سیاسی – نه ته وه ییه. مه به ستا (مشهختی) ل قن
 گوهرینی و گونجاندنا گهنگه شهی لکه ل واقعی، ب ته مامی ل دیرین داوییا شعری ديار دبیت، واته ده م گول د س دیراندا ب کورتی به رسقا ناخفتنا ئستری
 ددهت:

گول که نی، گوئ: هه رچی ته گوئ و راسته فه رمو چهند بیژی زشتی ب خو، گوفتاره که ت ب درو

قه درئ گولا جه م گوله، نه کفر و ئستری زهر نك عاشق و بلبه، ل دادگاه ئه نوهر

(قه درئ گولان چ زانیت، که ره به ش دقیت که ری رهش) ئەز که تمه ناف غه ری بی بلب ژى ما ل لاله ش... (مشهختی، مه لaxe لیل،

ده ستنوس)

گول د به رسقا ئستری زه رکیدا دبیت: ئەو گوئین ته ئاراسته ی من کرین هه ژى ته ب خو نه. ئاریشه ئە فه یه کو ب تن که سین هه ژى و به رکه فتی، واته بین
 وه کو بلب و عاشقان قه درئ گولان دزانن. ب دیتنا گول ئستری نه د وی ئاستیدا یه کو ل جوانی و نازکیا گول بگه هیت. ل دیرا داوی شاعر نیفه دیرکا
 (مه لای جزیری) تیه لکیشی شعرا خو دکه ت؛ (قه درئ گولان چ زانیت، که ره به ش دقیت که ری رهش) و د نیفه دیرا دووی ژى مه به ست بانکو په یاما سه ره کییا
 گهنگه شهیا خو پیشکیشی خوانده قانی دکه ت: (ئەز که تمه ناف غه ری بی بلب ژى ما ل لاله ش)، واته مشهختی مینا گوله کییه کو ژ وهلاتی خو دویر که فتیه و ل
 بیابان شین بوویه، ئەو بلبا کو به این گول ژى دزانیت ژ وی دویره و نهو ل لالشییه. لالش ب ئاوایه ک مەجازی بو ده قه را شیخان ب تاییه تی و کوردستان
 ب گشتی هاتییه بکارهینان.

ئەوا (مشهختی) د قن هوزانیدا کری ژ قوناغا لاسایکره کا راسته وخو یان وه رگرتا وه کخویا گهنگه شهی ده ربازدبیت، ب ده ربینه کا دی جو ره
 هه رسکره که بو شعرا (اعتصامی) ئ. (مشهختی) کارلێک لکه ل شعرا (اعتصامی) ئ کرییه و ئەف کارلێکه ژى بوویه هیقین دروستبوونا ده قه ک نوی و جیاواز.

3-3- داهینانا گهنگه شه یین نوی:

(مشهختی) وه کو شاعر و خوانده قانه ک شعری (اعتصامی) ئ، گه هشتیه ئاسته کی کو گه له ک جاران شیایه شعری گهنگه شه یین نوی و تاییه ت ب خو
 پیشکیش بکه ت، واته ئیدی ل ده ستپیکا فان شعرا تامازه ب ناف (اعتصامی) ی نه هاتییه دان، ل لکه ل هندئ ژى ئەف شعره ب دریزه پیدانا کاریگه رییا
 شیوازی گهنگه شه ی (اعتصامی) ئ لسه ر (مشهختی) ده ینه هژمارتن، ل کاریگه رییه ک کو ئیدا لایه نی یکاریگه ر شیایه نمونه یین نوی و جیاواز پیشکیش
 خوانده قانان بکه ت.

شعرا (دادگه ها خودا) یا (مشهختی) ئیکه ژ فان شعرا، شیوازی قن شعری ئیزیکه ل هنده ک شعری گهنگه شه یین (اعتصامی) ئ (وه کو دزد و قاچی، مست
 و هشیار،.. هتد) ل ره گه زین گهنگه شهی و په یام و ئامانجین وئ ژ یین (اعتصامی) ئ جودانه، ئەف شعره ب فی ئاوی ده ست پیدکه ت:

مه دیت کورده ک برن دادگه ی دووشه م بوو ب لیدان و ب کیشان پشتی چه م بوو

به پیش ده ست خوداوه ندی گه یاندن گونه کار بوو برازای مام ته م بوو... (مشهختی، مه لaxe لیل. 2007، ل 262)

گهنگه شه دنایه را كورده كج گونه هكار و بهرپرسین ههلسه نگاندا كریارین مرۆقی ل دادگه ها خودایینه. (مشهختی) سنۆرین شعرین گهنگه شه بین (اعتصامی) ئه ده ربازدكته، د گهنگه شه یا خۆ كۆمه كا بابه تین فهلسه فین تابو و بین نه ته وه بی پیشچاف دكته. ده م پرسیار ژ فی كوردی دهیتته كرن كو بۆچی ب هنده ك كارین خراب رابوو یه، ئه و د به رسقا هه ر پرسیاره كیدا هنده ك به لگه یان دهینیت، پرانیان قان به رسقان ئامازه ی دده نه هه ژاری و ته په سه ری و ئه و زولم و زۆریا كو ل ملله ت كورد هاتییه كرن:

ژی وی پرسین چ کردارن؟ کرین	رهش و تارى وهكى دووکیل و نه م بوو
وی پاگۆدا: به بئ ئم و به بئ ترس	کی مهسئوله، خه تاي له و ح و قه له م بوو
ته بۆچی پهیرهوی بۆ ئه هریمه ن کر	ژ بهر هندی کو ئاده م بۆ وی چه م بوو
دزی بۆچی ته کر مالى مرۆقان	مه زىخا من گه له ك بوو، هاته كه م بوو
ته بۆچی سۆز و په یمان دانه بهر بای	مه په یمان زیتر ژ عورب و عه جه م بوو
تو بۆچ هه ر لدویف ژنكا دگه رپای	ژ ده ست تهنگی و نهخت ژى شتی سه م بوو
ته بۆچی مه ی دنۆشى گه ر فه قیری	مه مه ی خارن عیلاج دهر د و خه م بوو
چما جووت بووی لگه ل به دكار و زشتان	چكو كاریان درست و بئ كه له م بوو
ته بۆچی مێر دکوشتن چار و سح سح	نه یار چاویان ل ماف و به ره مه م بوو
نقیژ بۆچی ته نه ینا جئ كو فه رزه؟	چكو كوردم، نه ئه زمان و نه ده م بوو
ئهرئ روژی ژى زانین پئ دقیتن	نه من نان بوو، نه بابئ من حه ته م بوو... (هه مان ژیدهر، ل 262)

ئه و به رسقین كو تاوانبارئ كورد ل باره گای خودئ ئاراسته ی دادوه ران دكته ب دبنه رته دا هنده ك كیشه یان پرسیار یان راستینه، واته به رسقین راسته خو بۆ پرسیارین ئاراسته كری نین. ئه و ب ریکا قان پرسیاران ره خنه یی ژ (قه ده را كوردان، تیگه هشتا وان، گریتین وان یین دهروونی، باره دوخ و كریارین وان) دگریت. ل داویا شعرئ ژى (مشهختی) ئه نجام و په یاما گهنگه شه یا خۆ پیشكیش دكته:

وهه ره دۆژه ژ مـیـژه چاهه ریـته
 دیاره ته جهه نه م خۆش دفتین
 ئهوی راکه ن بهن بۆ ناف بهه شتی
 بهیلن ناف مشه ختی گه ل خه لیلی

جهه نه م چاف ژیانم باغ و چه م بوو
 ب ژینا من جهه نه م موخته ره م بوو
 ل جه نه ت بووم، نه سه ره به ست بووم، سه قه م بوو
 بهری حوکمی مشه ختم، من نه خه م بوو... (هه مان ژیدهر، ل 262)

دهم هه رشا جهه نه م ل مروفتی کورد دهیته کرن، ئه و رادگه هینیت کو جهه نه م چه وا بیت هه ر ژ ژيانا وی خوشتره، ده م دبیژنه وی دئ ته بهینه بهه شتی، ئه و دبیژیت ئەز ل بهه شتی بوو — مه به ستا وی کوردستانه — ل ژيانا من وه کو جهه نه م بوو، پشتی کو کوردی تاوانبار بهه شت و جهه نه م ره تده کت، بریار دهیته دان کو وی فریکه نه ئاواره یی؛ داکو ل گه ل (مشه ختی) بژی، ئه و ژ ی منتهیا خو دیار دکه ت و دبیژیت بهری ئەف بریاره بهیته دان ئەز که سه ک مشه خت بوومه.

4-3 - مفا وه رگرتن ژ که رسته یین فولکلوری ژبو فه هاندنا شعرین گه نکه شه یی:

پشتی کو (مشه ختی) ته قلی شیوازئ گه نکه شه یی شعرین (اعتصامی) ئ بوویه، هه ست ب فئ چه ندئ کریه کو سه ره دافین گه نکه شه یی د هنده ک په ندین پیشینان و چیرۆک و به ره مین دین فولکلوریدا هه نه کو دشین بنه هیقینی فه هاندنا شعرین گه نکه شه یی، وی هنده ک ژ فان نموونه یان وه رگرتیه و لسه ر بناغه یی وان شعرین گه نکه شه یی فه هاندینه. ئیک ژ په ندین پیشینان یانکو گووتین مه زنان کو بووی جه سهرنجا (مشه ختی)، ئه و گووته کو دبیژیت (گارس و به قلاوه) (مشه ختی، محمد مه لاهه لیل. ده ستنووس). شاعری ب پشتبه ستن لسه ر فئ گووتی د خه یالا خو دا گه نکه شه یه ک دناقه را گه نم و گارسیدا سازکریه و دچوارچوو فئ شعریدا پیشکیشکریه. ل ده ستپیکا شعرئ باس چه وانیا سه ره که فتنا گاری لسه ر گه نمی دهیته کرن:

ساله کئ تیر و تاره، ده ردئ کولب و گرانی
 مرنا فه قیر و ژاره، قه تلازه ده خل و دانی

باران نه هات ل ته سمان، عه ردئ مه هسک و دیمه
 نه دار و ده خل و دانه، هسکبوو رووبار و کانی

نیسک و نۆک و باقل چوون، نان جه ژ بوو قورمز
 به حس گه نمی که س ناکه ت یان سا قار و به ندانی

کونجی و برنجه نۆشدار، بۆ ده رمانی نه ساخان
 گرار نینه ئیکجاری، قه زانه (لن ترانی)

هه ر گارسه، هه ر گارس، ئە فرۆ گه رمه بازار
 شاهه نشاهن ژاران، سه حکه نه جمه و نیشانی

(مشه ختی، مه لاهه لیل (دیوان) ده ستنووس)

ل فێرئ شاعر زه مینه یخ بۆ گهنگه شه یخ ئاماده ده كهت، وه سا دده ته دیار كرن كو هه شكه سالی بوویه ئه گهر كو ده خه ل و دان و ده رامهت لاواز ببن و قه تلازی سه ره له بدهت و د ئه نجامدا به رێ خه لكی بكه فیه ته گارسی و ژ نه چارییا خۆ گارسی بخۆن. گهنم ده مێ دینیت كو سه رده مێ ده سه ته له تاداریا وی نه مایه، قه سته گارسی ده كهت داكو خاترا خۆ ژێ بخوازیت و خه لكی ژێ بكه ته ئه مانهت د ده ستین ویدا:

گهنم هات و گوته وی: ئه ی گارسی پایه دار
 هاتم خاترخواستن بکه م ژ (عالی الشانی)
 ئه فه هه ز چووم و مللهت، خه ما ته یه پشتی من
 برسی نه بن ئه و به ده به خت، ئه فرۆكه تو خودانی
 ب چافێ ره حمێ ببینه، ب ناز و نیاز و دلسۆز
 هه تا بشی هاریکه، خراب نه که ی و یجدانی... (هه مان ژێده ر)

گارس كو توشی خۆبایی بوونی بوویه، د به رسقا گه نمیدا دیژیت:

گارس ل وی هاته جاب: فه رمانێ ته سه ر چافا
 گه وره م، هه رچی تو بیژی، خاوند ئه م و فه رمانی
 بلا بیه به قلاوه و نانێ ته نك و لۆزیه
 كاده و سه مۆن و پسكیت، بۆ دلخازئ ئینسانی... (هه مان ژێده ر)

ل فێرئ گارس سنۆرین خۆ دبه زینیت و د بیته ئه گه رێ دلگرانییا گهنمی، لهوما گهنم د به رسقا دفن بلندییا ویدا دیژیت:

گهنم جان لێ فه گنیا: گارس زیده ی هه دئ خۆ
 نه چه و بۆ ته چینابیت، فیت قه درئ خۆ بزانی
 زیده نه که ی ئه ی گارس، بێجگه چچاقك و چرخیس
 خروه ی ئه ستوور و تۆتک، یان ده فشیلێ سه گانی
 کارت به قلاوا نینه، هه تگ و نامووس دئ ته چن
 دبه په ند و به نیشته، ئه زمانێ چه ند جیهانی
 هه ر خرسک به یان که فشۆ، تو قه درئ خۆ نازانی؟!... (هه مان ژێده ر)
 ژ ته زیده یه به قلاو، نانێ ته نك و ناسکه نان

گهنم لایه نێ سه ره که فه یخ فێرئ گهنگه شه ییه، و ب ریکا به رسف و به لگه هینه نا که لۆژیکی سنۆره کێ بۆ دفن بلندییا گارسی دادنیت و فێرئ چه ندئ بۆ دده ته دیار كرن كو ئه و نه شیت لاساییا گهنمی بکهت و رۆلێ وی ببینیت.

4- نه نجام:

- 1- (مهلا خه لیل مشهختی) كهفتیه ژیر کاریگه ریا شعرین گهنگه شهیین (پروین اعتصامی)، وی ب خو ژی ل دهستیكا هندهك شعرین خو یین گهنگه شهیی ئاماژه ب ناڤی فنی شاعرئ دابه.
- 2- (مشهختی) ب وهرگێرانا هندهك شعرین گهنگه شهیین (اعتصامی) رابوو.یه. د فان شعراندا (مشهختی) شیوازی گهنگه شهیین (اعتصامی) ئ وهكخۆ وهرگرتیه لئ د وهرگێرانییدا سه ره به ستانه کارکریه و پشت ب وهرگێرانا دهقاودهق نه به ستیه.
- 3- (مشهختی) جارنا واقعی شعرین گهنگه شهیین (اعتصامی) ئ گوهریه و په یام و نه نجامین گهنگه شی لگه ل واقعی خو و کوردستانئ گه نجان دیه.
- 4- هندهك شعرین گهنگه شهیین (مشهختی) به رهه من توه وهیا شیوازی گهنگه شهیین (اعتصامی) د شعرین (مشهختی) دانه، د فان شعراندا (مشهختی) شیوازی گهنگه شهیین بکاردهینیت لئ ئەف شعره به رهه من خه یالا شعریا وی ب خوئه.
- 5- (مشهختی) شیا به ل ژیر کاریگه ریا شیوازی گهنگه شهیین (اعتصامی) ئ هندهك دهقین فولکلورا کوردی وه رگریت و لدویف خه یالا خو وان بکه ته شعره کا گهنگه شهیی.
- 6- هه می قوناغین کاریگه ریخ د شعرین گهنگه شهیین (مشهختی) دا دهینه دیتن، هه ژ لاساییکرن و وه رگریان و وه رگرتنا وه کخویا شعرین گهنگه شهیین (اعتصامی) بگره تاكو دگه هیته کارلێکا کارا و هه رسکرن و توه وه یین.

5- لیستا ژیده ران:

أ- ب زمانئ کوردی:

- 1- مشهختی، مه لaxe لیل (دیوان). به رگن ئیکن، به رهه فکرن: نه وزاد مشهختی و کامه ران ابراهیم مشهختی، سپیریژ، دهوک، 2012.
- 2- مشهختی، مه لaxe لیل (دیوان)، به رگن دوویخ، ده ستنووس.
- 3- مشهختی، محمد مه لaxe لیل. کووزرا په ندان ل شار و گوندان، ده ستنووس.

ب- ب زمانئ فارسی:

- کتیب:

- 1- هلال، محمد غنیمی. ادبیات تطبیقی، ترجمه: سید مرتضی آیت الله زاده شیرازی، انتشارات امیرکبیر، تهران، 1390.
- 2- تقضلی، احمد. تاریخ ادبیات ایران پیش از اسلام، به کوشش ژاله آموزگار، انتشارات سخن، 1394، تهران.
- 3- سمیعی، احمد. نگارش و ویرایش، چاپ چهارم، انتشارات سمت، 1387، تهران.
- 4- شمیس، سیروس. انواع ادبی، انتشارات فردوسی، تهران، 1386.
- 5- داد، سیما. فرهنگ اصطلاحات ادبی، انتشارات مروارید، تهران، 1383.
- 6- میرصادقی، میمنت. واژه نامه هنر شاعری، انتشارات مهناز، تهران، 1379.

- دیوان:

- 7- اعتصامی، پروین (دیوان). کوشش و توضیح: توفیق هـ سوبحانی، چاپ پنجم، انتشارات احمدی، تهران، 1396.

گۆڤار:

- 8- خدایار، ابراهیم و الهامیان، مریم. قابلیت‌های نمایشی مناظره‌های منثور با رویکرد گفتگو محور، فصلنامه نقد ادبی، سال چهارم، شماره 16، ص 36
- 9- ذاکری، احمد و صمامی، مریم. بارقه‌های از سبک مناظره در ادبیات فارسی ایران (نظم)، فصلنامه تخصصی نظم و نثر فارسی (بهار ادب)، سال چهارم، شماره دوم، تابستان 1390، شماره 12.
- 10- ادکیایی، پرویز. منشأ مناظره‌های ادبی (ایران باستان و میانرودان) نشریه علمی فرهنگی گوهرگویا، انجمن ترویج زبان و ادب فارسی، دوره 1، سال 1، 1386.
- 11- مقیاسی، حسن و فراهانی، سمیرا. بررسی تطبیقی درون مایه مناظرات در اشعار احمد شوقی و پروین اعتصامی، دومین همایش ادبیات تطبیقی دانشگاه رازی، شهریور 1393.
- 12- طلوعی آذر، عبدالله و امجدی، محی‌الدین. نشریه پژوهش‌های تطبیقی زبان و ادبیات ملل، سال 5، شماره 15، بهار 1398.
- 13- بشردوست، مجتبی. در جستجوی نشابور، انتشارات ثالث، تهران، 1379.
- 14- نوسر، مریم محمود. بررسی شگردهای انتقادی در شعر پروین اعتصامی، نشریه ادبیات پارسی معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال ششم، شماره 1، بهار 1395.
- 15- مشرف، مریم. مفهوم تجدد و تئوکلاسیک در دیوان پروین اعتصامی، پژوهشنامه ادبیات تعلیمی، سال سوم، شماره 11.
- 16- محمدی بدر، نرگس و مهدی زاده، هاشم. تأملی در تحول مناظره از درخت آسوریک تا اشعار نیمایی، مجله فنون ادبی، سال هشتم، شماره 2، پیاپی 15، تابستان 1395.
- 17- پورجوادی، نصرالله. مناظره شطرنج و نرد (تصنیف حسام صراف خوارزمی)، مجله نامه فرهنگستان، شماره 4/6.

ج- ب زمانی عه‌ری:

- 1- الهاشمی، احمد، جواهر الادب، ط 1، دار النشر استقلال، القم، 1366.
- 2- حمزه، حسین عبد حسین. المناظرات فی ادب الجاحظ — دراسه فی المضمون — کتاب البخله انموذجا، مجله حولیه المنتدی، عدد 5، 2010.
- 3- وهبه، مجدی و المهندس، کامل، معجم المصطلحات الادبیه فی اللغه و الفن، مکتبه لبنان، بیروت، 1979.

تأثیر اسلوب مناظره (پروین اعتصامی) بر اشعار (ملاخلیل مشختی)

کامران ابراهیم خلیل

دانشکده علوم انسانی - بخش زبان کردی - دانشگاه زاخو

چکیده:

پروین اعتصامی یکی از شاعران زن ایرانیست، که نقشی به سزای در تجدید شعر فارسی آغاز قرن بیستم داشته است. هر چند که عمر این شاعر کوتاه بوده ولی توانسته هنر و اسالیب نوینی را تقدیم به شعر فارسی نموده و نام خود را در تومار شاعران نامدار و جاویدان شعر فارسی ثبت کند. یکی از نقاط قوت شعر (اعتصامی) قدرت او در به کارگیری هنر مناظره — به خصوص در اشعاری که در قالب مثنوی و قطعه سروده شده‌اند — میباشد. هرچند که این اسلوب یا هنر قبل از (اعتصامی) در شعر کلاسیکی فارسی به کارگرفته شده است، اما (اعتصامی) توانسته است آن را به کمال برساند. (ملاخلیل مشختی) هم به عنوان یک شاعر نوگرای کورد، بعد از شکست شورش کردها در سال 1975م به کشور ایران پناهنده شد، همین امر سبب گشت که با ادبیات فارسی آشنایی پیدا کند و تحت تأثیر شماری از شاعران ادبیات فارسی واقع شود. یکی از این شعراء (اعتصامی) میباشد. (مشختی) ب اشکال گوناگونی از اشعار و سبک قصه پردازی اعتصامی سود جسته است، از ترجمه اشعار به زبان کردی گرفته تا سرودن اشعار نوین و تازه‌ای مبتنی بر سبک مناظره‌یی. این جستار در آغاز به اختصار پیگیر پیشینه‌ی بکارگیری سبک یا هنر مناظره در شعر شرق اسلامی و به خصوص شعر فارسی میباشد، سپس به بررسی کیفیت به کارگیری و تطور آن در اشعار (اعتصامی) میپردازد. در نهایت هم با نمونه و ادله از اشعار (مشختی) مبحث تأثیر سبک (مناظره‌یی) پروین اعتصامی بر اشعار (ملاخلیل مشختی) را — از ترجمه گرفته تا هضم کردن این سبک و بکارگیری آن به شیوه‌ای

نۆین – دنبال میكند. این جستار بر این فرضیه مبتنی گشته است كه شماری از اشعار (مشختی) نتیجه متأثر شدن ایشان ب سبك مناظرهیی (اعتصامی) هستند، اما نمیتوان تمام این اشعرا را تقلید یا رونوشتی از اشعار (اعتصامی) به حساب آورد.

کلید واژه ها: سبك مناظره، تأثیر، پروین اعتصامی، ملاخلیل مشختی

The Influence of Parvin Etesamis Argumentative Style on Mala Khalil Mishakhtis Poetry

Kameran Ibrahim khelil

Faculty of human sciences - Kurdish department- zakho unversty

ABSTRAC

Basically, Parvin Etesami is one of the Female poetesses who had a main role in renewing Persian poetry at early twentieth century In spite of the age of that poetess was too short while she could present a set of new techniques and styles to Persian poetry as well as promote her literary works to the level of top literary works in Persian poetry. It is obvious that the influential point of Parvin Etesamis poetry is her reference by using the Argumentative Style particularly in that poems and short stories that are composed on the bases of Mansawi and Qita. Although, that style was used in the Persian poetry before Parvin, but she could reach that style into the top in her poetry. Mala Khalil Mishakhti is also as Kurdish Poet, he immigrated to Iran after the setback in 1975, he had been familiar with Persian literature and he was influenced by several great Persian poets. Apparently, one of those poets was Etesami. Mishakhti took advantages variously from Etesamis poetry and short stories including the translated short stories that the Argumentative style is controllable, besides, composing several poems on the basis of the Argumentative style as well.

Essentially, this study briefly talks about the previous usage of Argumentative style in Classical and Eastern Islamic Poetry and specifically Persian poetry. It then talks about how Etesamis importance is given to argumentative style and its development in her poetry. Ultimately, it sheds the light on the influence of Parvin Etesamis Argumentative style on Mshakhtis Poetry with examples including translation and digesting that style and its usage in a renovated way. This study is conducted based on that hypothesis which is the Argumentative Style which many of Mshakhtis literary works are influenced Etesamis style, but not all of them are embodied on the basis of imitation and an accurate copying .

Keywords: Argumentative Style, Influence, Etesami, Mishakhti